

Stenen simmar

– Kivi ui, konstaterade tvååringen förra veckan när vi satt på bastubryggan och såg hur Vanajavesis vågor sköljde över en stor strandsten. Vilken uppfriskande slutsats! Men när han som namnsdagsbarn den 25 juli gjorde vad seden föreskriver och kastade en något mindre sten i sjön skedde precis det som brukar ske. Stenen sjönk i botten och sjövattnet började genast kylas av.

Nåja, enligt ett naturvetenskapligt experiment i *Helsingin Sanomat* (24.7) är detta lika sant som att stenar simmar. Den avgörande vändningen mot kallare ytvatten i insjöarna sker egentligen först den 6 augusti, närmare bestämt på Sixtens och Toimis namnsdag. Skälet till att den gamla folkvisdomen här inte längre stämmer är helt enkelt övergången till den gregorianska kalendern 1753, som flyttade Jakobsdagen elva dagar bakåt. Kort sagt, skyll inte på Jakob utan på Sixten när du i augusti börjar tycka att vattnet blivit för kallt för en simtur ...

Apropå mer eller mindre träffande folkvisdomar så har jag med visst intresse följt med tvåspråkighetsdebatten i HBL. Päivi Storgårds (23.7) påminnelse om att finlandssvenskhetens livskraft förutsätter att språkgemenskapen förblir öppen och attraktiv är inte endast sympatisk utan också i många avseenden historiskt korrekt.

Tvåspråkighet har förekommit i Finland minst lika länge som landet har haft en svenskspråkig befolkning, det vill säga sedan 1100–1200-talet. Jag skriver minst lika länge för att markera att handel pågått över Östersjön sedan bronsåldern, vilket förstås har krävt att någon kunnat båda språken, eller rättare sagt någon av de många varianterna av fornsvenskan och – finskan.

Under svenska tiden uppstod och fortlevde många tvåspråkiga miljöer, inte minst inom handel, administration och bygemenskaper med både svensk- och finskspråkiga gårdar. Docent Christer Kuvaja har i en nyligen publicerad studie visat hur utbredd tvåspråkigheten var i vissa regioner av Egentliga Finland och Östra Nyland i slutet av 1700-talet. Här handlade det inte om språkgränser utan snarast om tvåspråkighetszoner. Prästerskapet och tjänstemännen i de inre delarna av landet måste också behärska båda språken, vilket medförde att stora delar av Finland styrdes av en tvåspråkig samhällselit fram till 1900-talet.

Vad är då det nya med dagens tvåspråkighet? En uppenbar skillnad från tidigare epoker är att andelen enspråkigt svensktalande har minskat så drastiskt att de i dag utgör en klar mindre grupp än de som kan tala eller åtminstone förstår båda språken. I många fall är det naturligtvis väsentligt att få veta exakt hur många invånare i en kommun eller region som uppfattar sig som mera svensk- än finsktalande. Men i övrigt tycker jag inte det är speciellt slugt att hela tiden försöka dela upp landets över en halv miljon tvåspråkiga enligt modersmål eller andra personliga prioriteringar. En sådan klassificering berättar ytterst lite om hur vi känner, tänker och talar på våra två språk, t.ex. om huruvida en sten kan simma.

Henrik Meinander, Hufvudstadsbladet (HBL) 29.7.2007